

การฝึกหัดครูในประเทศไทยปัจจุบัน

ศิลป์ สวัสดิ์*

ในประเทศไทยปัจจุบันผู้ต้องการประกอบอาชีพครูในระดับอนุบาลถึงมัธยมปลายจะต้องมีใบอนุญาตประกอบอาชีพครู คณะกรรมการการศึกษาของจังหวัดจะเป็นผู้ออกใบอนุญาตให้ประเทศไทยประกอบด้วย 47 จังหวัด ใบอนุญาตจากจังหวัดใดจังหวัดหนึ่งสามารถมีผลใช้ได้ทั่วประเทศ ใบอนุญาตมีทั้งประเภทถาวรและชั่วคราว ประเทศไทยปัจจุบันมีกฎหมายกำหนดประเภทของใบอนุญาต และคุณสมบัติของผู้สมัครขอใบอนุญาตในระดับต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

*คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร นครปฐม.

ใบอนุญาตถาวรสำหรับการประกอบอาชีพครู

ข้อกำหนดค่าสุดสำหรับการขอใบอนุญาตประกอบอาชีพครูประเภทถาวร

ประเภทของใบอนุญาต		คุณสมบัติของผู้มีสิทธิขอใบอนุญาต	จำนวนหน่วยกิตต่ำสุดที่ต้องสอบผ่านจากมหาวิทยาลัยหรือวิทยาลัย		
			วิชาเอก	วิชาชีพครู	วิชาเกี่ยวกับการศึกษาพิเศษ
ครูโรงเรียนประถม	ชั้น 1	สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี	16	32	
	ชั้น 2	สำเร็จการศึกษอย่างน้อย 62 หน่วยกิต จากการศึกษาอย่างน้อย 2 ปี ในมหาวิทยาลัยหรือวิทยาลัย (ในจำนวนนี้ 2 หน่วยกิตต้องเป็นวิชาทางพลศึกษา)	8	22	
ครูโรงเรียนมัธยมต้น	ชั้น 1	สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี	ก.40 ข.32	14	
	ชั้น 2	สำเร็จการศึกษอย่างน้อย 62 หน่วยกิต จากการศึกษาอย่างน้อย 2 ปี ในมหาวิทยาลัยหรือวิทยาลัย (ในจำนวนนี้ 2 หน่วยกิตต้องเป็นวิชาทางพลศึกษา)	ก.20 ข.16	10	
ครูโรงเรียนมัธยมปลาย	ชั้น 1	สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท หรือสำเร็จการศึกษอย่างน้อย 30 หน่วยกิต จากการศึกษาอย่างน้อย 1 ปีในระดับสูงกว่า ปริญญาตรี	ก.62 ข.52	14	
	ชั้น 2	สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี	ก.40 ข.32	14	
ครูสำหรับการศึกษาพิเศษ	ชั้น 1	ผู้ถือใบอนุญาตเป็นครูในระดับอนุบาลศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย			20
	ชั้น 2	เหมือนชั้น 1			10
ครูโรงเรียนอนุบาล	ชั้น 1	สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี	16	28	
	ชั้น 2	สำเร็จการศึกษอย่างน้อย 62 หน่วยกิต จากการศึกษาอย่างน้อย 2 ปี ในมหาวิทยาลัยหรือวิทยาลัย (ในจำนวนนี้ 2 หน่วยกิตต้องเป็นวิชาทางพลศึกษา)	8	18	

หมายเหตุ

1. “ก” ในระดับมัธยมต้นหมายถึงจำนวนหน่วยกิตของวิชาเอกสังคมศึกษา วิทยาศาสตร์ อุตสาหกรรม ศิลป์ การดูแลรักษากัน และวิชาเพื่อการอาชีพ ในระดับมัธยมปลายหมายถึง จำนวนหน่วยกิตของวิชาเอกสังคมศึกษา วิทยาศาสตร์ คหกรรมศาสตร์ เกษตร อุตสาหกรรม ธุรกิจและประมง

“ข” ในระดับมัธยมต้นหมายถึงจำนวนหน่วยกิตของวิชาเอกภาษาญี่ปุ่น คณิตศาสตร์ ดนตรี วิจิตรศิลป์ สุขภาพและพลศึกษา สุขศึกษา การแนะแนวอาชีพ ภาษาต่างประเทศและศาสนศึกษาในระดับมัธยมปลายหมายถึงจำนวนหน่วยกิตของวิชาเอกภาษาญี่ปุ่น คณิตศาสตร์ ดนตรี วิจิตรศิลป์ ศิลปะทัศนกรรม การเขียนตัวอักษรจีน สุขภาพและพลศึกษา สุขศึกษา พยาบาล การแนะแนวอาชีพ ภาษาต่างประเทศ และศาสนศึกษา

2. ในระดับมัธยมต้น ไม่เกินครึ่งหนึ่งของจำนวนหน่วยกิตวิชาชีพครู อาจใช้หน่วยกิตวิชาเอกแทนได้ในรายวิชาเอกดนตรีและวิจิตรศิลป์ ในระดับมัธยมปลายสามารถทำได้ในรายวิชาเอกคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ วิจิตรศิลป์ ศิลปะทัศนกรรม การเขียนตัวอักษรจีน เกษตร อุตสาหกรรม ธุรกิจและประมง

3. ผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีคุณสมบัติครบ สำหรับการขอใบอนุญาตชั้น 1 เพื่อเป็นครูโรงเรียนมัธยมต้น จะสามารถได้ใบอนุญาตชั้น 2 เพื่อเป็นครูโรงเรียนมัธยมปลายด้วยโดยอัตโนมัติ เพราะคุณสมบัติของผู้มีสิทธิขอใบอนุญาตทั้ง 2 ระดับชั้น ถูกกำหนดไว้เหมือนกัน

การขอใบอนุญาตถาวรจะขอโดยตรงจากคณะกรรมการการศึกษาประจำจังหวัดได้แต่โดยทั่วไปจะขอผ่านทางสถาบันการศึกษา โดยมหาวิทยาลัยหรือวิทยาลัยจะติดต่อกับคณะกรรมการการศึกษาประจำจังหวัดเพื่อแจ้งจำนวนและรายชื่อนักศึกษาผู้มีคุณสมบัติครบตามที่กำหนดไว้ในใบอนุญาตและเพื่อขอใบอนุญาตคณะกรรมการการศึกษา จะพิจารณาออกใบอนุญาตโดยส่งใบอนุญาตให้กับมหาวิทยาลัยหรือวิทยาลัย นักศึกษาสามารถรับใบอนุญาตได้พร้อมปริญญาบัตรหรือประกาศนียบัตรที่สถานศึกษาของตนออกให้

เมื่อบุคคลมีคุณสมบัติครบตามที่กำหนดไว้ในการขอใบอนุญาตสามารถขอและมีใบอนุญาตได้คณะกรรมการการศึกษาฯ จึงไม่มีการจัดสอบเพื่ออนุมัติให้ใบอนุญาตถาวร จะมีแต่การจัดสอบเพื่อบรรจุครูเมื่อมีอัตราว่าง ผู้มีสิทธิสมัครสอบบรรจุต้องเป็นผู้ที่มีใบอนุญาตประกอบอาชีพครูเท่านั้น

ใบอนุญาตชั่วคราวสำหรับการประกอบอาชีพครู /

ผู้ถือใบอนุญาตประกอบอาชีพครูชั่วคราวจะเป็นได้เพียงครูผู้ช่วย ผู้จบการศึกษาระดับมัธยมปลายหรือเทียบเท่าสามารถสมัครสอบเพื่อขอใบอนุญาตชั่วคราวสำหรับการประกอบอาชีพครูในระดับอนุบาล ประถม และมัธยมต้นได้ การสอบจัดโดยคณะกรรมการการศึกษาประจำจังหวัด ผู้ทำการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย

ครบ 2 ปีแล้ว และมีจำนวนหน่วยกิตที่ศึกษาไม่ต่ำกว่า 62 หน่วยกิตสามารถแสดงคุณสมบัติเพื่อขอใบอนุญาตชั่วคราวสำหรับการเป็นครูผู้ช่วยในระดับมัธยมปลายได้ใบอนุญาตชั่วคราวจะมีอายุเพียง 3 ปี และจะใช้ได้เพียงในจังหวัดที่ออกใบอนุญาตให้เท่านั้น

รายละเอียดในรายวิชาเอก วิชาชีพครู และวิชาเกี่ยวกับการศึกษาพิเศษ

กฎหมายได้กำหนดรายละเอียดในรายวิชาเอก วิชาชีพครู และวิชาเกี่ยวกับการศึกษาพิเศษให้เป็นปลั๊ก ย่อยลงไป เช่น ผู้ต้องการขอใบอนุญาตประกอบอาชีพครู

รายละเอียดเกี่ยวกับวิชาเอกภาษาอังกฤษ

ในระดับมัธยมศึกษาและมัธยมปลาย วิชาเอกภาษาอังกฤษ หน่วยกิตที่กำหนดไว้ในหมวดวิชาเอกและวิชาชีพครู จะประกอบด้วยรายละเอียดดังต่อไปนี้

ประเภทของใบอนุญาต		ภาษาศาสตร์ เน้นภาษาอังกฤษ	วรรณคดีอังกฤษ	สนทนา ภาษาอังกฤษ และความเรียง	รายวิชาภาษาอังกฤษ อื่น ๆ ที่มหาวิทยาลัย หรือวิทยาลัยกำหนด ให้เรียน	รวมจำนวน หน่วยกิต
ครู โรงเรียน มัธยมต้น	ชั้น 1	6	6	4	16	32
	ชั้น 2	6	6	4	—	16
ครู โรงเรียน มัธยมปลาย	ชั้น 1	6	6	4	36	52
	ชั้น 2	6	6	4	16	36

รายละเอียดเกี่ยวกับวิชาชีพครู

ประเภทของใบอนุญาต		วิชาการศึกษา	จิตวิทยา การสอนและ จิตวิทยา วัยรุ่น	วิธีสอน ภาษา อังกฤษ	จริยศึกษา	ฝึกสอน	รายวิชาวิชาชีพครู อื่น ๆ ที่ มหาวิทยาลัย และวิทยาลัย กำหนดให้เรียน	รวมจำนวน หน่วยกิต
ครู โรงเรียน มัธยมต้น	ชั้น 1	3	3	3	2	2	1	14
	ชั้น 2	2	2	2	1	2	1	10
ครู โรงเรียน มัธยมปลาย	ชั้น 1	3	3	3	—	2	3	14
	ชั้น 2	3	3	3	—	2	3	14

สำหรับรายละเอียดเกี่ยวกับวิชาการศึกษาศาสตร์นั้น ประกอบด้วยรายวิชาเพื่อให้ครูมีความสามารถในการสอนเด็กที่มีความผิดปกติทางกายหรือใจด้วย เช่น เด็กที่เป็นใบ้ หูหนวก ตาบอด สมอ่งเจริญช้ากว่าปกติ

หรือเด็กที่มีปัญหาทางจิต เป็นต้น เป็นใบอนุญาตที่เพิ่มไปจากใบอนุญาตธรรมดาสำหรับผู้ได้เรียนวิชาเกี่ยวกับการศึกษาศาสตร์เป็นจำนวนหน่วยกิตตามที่กำหนดไว้ในใบอนุญาต

บทวิเคราะห์ /

ตามข้อกำหนดของการขอใบอนุญาตเพื่อทำการสอนในระดับต่าง ๆ หน่วยกิตของวิชาชีพครูจะมากสำหรับการเป็นครูระดับอนุบาลและประถมศึกษา (18-32 หน่วยกิต) และจะน้อยสำหรับการเป็นครูระดับมัธยมต้นและมัธยมปลาย (10-14 หน่วยกิต) ทั้งนี้เพราะสามารถสอนได้ทุกวิชา ถึงแม้ไม่ต้องอาศัยความรู้ลึกซึ้งวิชาใดวิชาหนึ่งที่ทำการสอน ครูในสองระดับแรกต้องการสอนในสองระดับแรกไม่ต้องอาศัยความรู้ลึกซึ้งในวิชาใดวิชาหนึ่งที่สอน แต่ก็ต้องอาศัยความรู้ทางด้านวิชาครูมากเพื่อให้เป็นคนละเอียด สอน อบรม สร้างสรร และประพฤติกรรมของนักเรียนระดับเล็กให้เป็นไปตามแนวที่สังคมต้องการ ดังนั้นหน่วยกิตวิชาชีพครูจึงสูง ส่วนการสอนในระดับมัธยม ครูจะสอนประจำสายวิชา เพราะครูต้องมีความรู้ลึกซึ้งขึ้นไปสายวิชาที่สอน และเป็นระดับการศึกษาที่ครูต้องทุ่มเทให้นักเรียนมากขึ้นในเรื่องของเนื้อหาวิชาและการเตรียมตัวเตรียมความรู้เพื่อให้สามารถแข่งขันกันสอบเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นต่อไป เพราะถึงแม้ญี่ปุ่นจะมีสถาบันการศึกษามากพอแต่ชาวญี่ปุ่นก็ให้ความสนใจเป็นอย่างมากกับการศึกษาและการสอบแข่งขันเพื่อเข้าเรียนต่อในสถาบันที่มีชื่อเสียง

อย่างไรก็ตาม นักวิชาการในสายวิชาเอก เช่น ภาษาอังกฤษ ได้แสดงความเห็นทั่วถึงว่าจำนวนหน่วยกิตวิชาเอกที่กำหนดไว้ในใบอนุญาตนั้นน้อยไป คือเพียง 32 สำหรับผู้มีวุฒิปริญญาตรี ทำให้คุณภาพ

ครูสอนภาษาอังกฤษมีต่าง ๆ กัน เพราะเรียนกันมาด้วยความเข้มที่ต่างกันได้มาก ยกตัวอย่างเช่นที่ Japan Women's University นักศึกษาหลักสูตรวิชาเอกภาษาอังกฤษต้องเรียนวิชาเอกของตนไม่น้อยกว่า 70 หน่วยกิต โดยเป็นวิชาบังคับ 46 วิชาเลือก 24 ทั้งนี้ไม่นับรายวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน 8 หน่วยกิต ซึ่งทุกคนต้องเรียน Tsukuba University มีหลักสูตรวิชาเอกภาษาอังกฤษ 2 สาขา คือ สาขาวรรณคดี ซึ่งนักศึกษาต้องเรียนอย่างน้อย 58 หน่วยกิต และสาขาภาษาศาสตร์ ซึ่งนักศึกษาต้องเรียนอย่างน้อย 52 หน่วยกิต ทั้งนี้ไม่นับรายวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐานอีกเช่นกัน Shizuoka Women's University มีหลักสูตรวิชาเอกภาษาอังกฤษประกอบด้วย 46 หน่วยกิต ดังกล่าวนี้นี้จะเห็นได้ว่าจำนวนหน่วยกิตของหลักสูตรวิชาเอกภาษาอังกฤษของแต่ละมหาวิทยาลัยมีความแตกต่างกันได้มาก รายละเอียดและข้อบังคับในหลักสูตรก็ต่างกันได้มากด้วย เช่นที่ Tsukuba University หลักสูตรมีวิชาบังคับน้อยวิชาเลือกมาก และส่วนของวิชาเลือกเปิดไว้กว้างมาก บางรายวิชาแทบไม่อยู่ในสายภาษาอังกฤษ เช่น รายวิชาภาษาศาสตร์เน้นภาษาญี่ปุ่นหรือเน้นภาษาจีนหรือรายวิชาเกี่ยวกับวรรณคดีญี่ปุ่นหรือจีนนักศึกษา ก็สามารถเลือกเรียนแล้วมานับหน่วยกิตเป็นวิชาเอกภาษาอังกฤษสาขาภาษาศาสตร์หรือวิชาเอกภาษาอังกฤษสาขาวรรณคดีได้ บางรายวิชามีเนื้อหาซ้ำซ้อน

เช่น รายวิชา Introduction to Linguistics, General Linguistics และ Introduction to English Linguistics ซึ่งนักศึกษาสามารถเลือกเรียนได้ทั้ง 3 รายวิชา ในทางปฏิบัติจึงพบปัญหาเรื่องนักศึกษาเลือกเรียนแต่รายวิชาง่าย ๆ ทำให้คุณภาพของนักศึกษาด้วย แต่มีคุณสมบัติครบตามศักดิ์และสิทธิ์แห่งปริญญา และตามเกณฑ์ของใบอนุญาตเพื่อการเป็นครูด้วย ที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่าญี่ปุ่นมีปัญหาอันเกิดจากความยืดหยุ่นได้มากของหลักสูตรวิชาเอก และปัญหาเช่นนี้คงมิได้เกิดกับวิชาเอกภาษาอังกฤษเพียงวิชาเอกเดียว

แต่ถ้าพิจารณาให้ถี่ถ้วนจะเห็นว่าการศึกษาที่หลักสูตรวิชาเอกยืดหยุ่นได้มากนั้นดีแล้ว เพราะจะเกิดความคล่องตัวในการทำงานและสมัครงาน นักศึกษาสามารถเลือกเรียนในสิ่งที่ตนถนัดและสนใจ การแก้ปัญหาเรื่องคุณภาพของครู อาจแก้ได้โดยทำการสอบคัดเลือกให้เข้มในเวลาที่มีการสอบบรรจุ โดยเน้นความรู้และคุณสมบัติที่ต้องการให้ครุมี ส่วนหลักสูตรที่เอื้อต่อการผลิตบัณฑิตที่ด้วยคุณภาพนั้น แต่ละมหาวิทยาลัยน่าที่จะต้องพิจารณาปรับปรุงแก้ไข

ญี่ปุ่นให้หน่วยกิตกับวิชาเอกได้มาก เพราะใบอนุญาตประกอบอาชีพครูในระดับมัธยมมีข้อกำหนดของหน่วยกิตวิชาชีฟไว้เพียง 14 หน่วยกิต และผู้ที่ขอใบอนุญาตมักต้องลงเรียนวิชาเหล่านั้นเพิ่มไปจากหลักสูตรปริญญาบัณฑิต เช่น วิชาเอกภาษาอังกฤษสาขา English Linguistics ที่ Tsukuba University กำหนดให้นักศึกษาเรียนวิชาพื้นฐาน วิชาเอก วิชาเลือก และอื่น ๆ รวม

อย่างน้อย 127 หน่วยกิต จึงจะจบการศึกษา หากนักศึกษาต้องการใบอนุญาตประกอบอาชีพครูก็ต้องเรียนวิชาชีพครูเพิ่มอีกอย่างน้อย 14 หน่วยกิต ตามรายละเอียดที่กำหนดไว้ในใบอนุญาตประกอบอาชีพครู รวมหน่วยกิตที่ต้องเรียนเท่ากับ 141 หน่วยกิต แต่ทั้งนี้นักศึกษาต้องพิจารณาให้ถี่ด้วยว่ารายวิชาเอกที่เรียนไปนั้นตรงตามข้อกำหนดในใบอนุญาตด้วย

ทั้งนี้สถาบันผลิตครูโดยตรงของญี่ปุ่นย่อมมีอยู่เพื่อผลิตบัณฑิตให้ตรงตามกำหนดของใบอนุญาต เช่น เพื่อเป็นครูโรงเรียนประถม ครูสำหรับการศึกษาพิเศษ ครูโรงเรียนอนุบาล และจนแม้ครูวิชาเฉพาะเพื่อการสอนในชั้นมัธยมต้นและมัธยมปลาย

ระบบการฝึกหัดครูของประเทศญี่ปุ่น เอื้อให้ครูในระดับมัธยมมีความรู้เนื้อหาวิชาเอกได้มาก การที่หลักสูตรปริญญาบัณฑิตโดยทั่วไปไม่นับรวมหน่วยกิตวิชาชีพครูไว้ในหลักสูตรเป็นการช่วยเพิ่มคุณภาพผู้ต้องการจะเป็นครู และหากผู้มีใบอนุญาตประกอบอาชีพครูไม่สามารถหางานครูทำได้ ก็สามารถหางานอื่นทำได้เหมือนผู้ไม่มีใบอนุญาตประกอบอาชีพครู หนึ่ง ผู้ไม่ต้องการเป็นครูก็จะไม่ถูกบังคับโดยหลักสูตรต้องให้เรียนวิชาชีพครู ระบบการฝึกหัดครูเช่นนี้ทำให้ญี่ปุ่นมีโอกาสได้ครูที่นอกจากจะมีความรู้ในเนื้อหาวิชาเอกดีแล้ว ยังมีทัศนคติที่ดีต่อการเป็นครูอีกด้วย

บรรณานุกรม

1. Japan Women's University, *Rishuubinran Course Catalogue*, 1984.
2. Ministry of Education, Science and Culture, *Education in Japan*. 1982.
3. Ministry of Education, Science and Culture, *Outline of Education in Japan*. 1981.
4. Tsukiyoshi Torii, *English Teacher Training in Postwar Japan, The Teaching of English in Japan*.
Eichosha Publishing Co.Ltd., 1978.
5. University of Tsukuba, *Kaisetsujugyokamoku ichiran Course Catalogue*. 1985.